

הצעת פתרון – בחינת הבגרות בתנ"ך כללי 2 יח"ל

חורף 2013. דגם שאלון 1205; 131

הצעת הפתרון הבחינה בתנ"ך נכתבה על-ידי זהר עזר, מורה בצוות מורי התנ"ך בבתי הספר של קידום.

הפתרונות המופיעים בהצעת פתרון זו מובאים בתמצות.

יתכן שתתקבלנה תשובות נוספות, המבוססות על פרשנויות ו/או תיאוריות מסורתיות או מחקריות.

פרק ראשון – קטעים שנלמדו

שאלה מספר 1- היסטוריוגרפיה

.א.

(1) שלוש דוגמאות להערכה חיובית כלפי חזקיהו (יתקבלו שלוש מהדוגמאות הבאות) :

- "ויעש הישר בעיני ה'" (פס' 3) - כלומר פעולותיו עלו בקנה אחד עם רצון וציפיית האל.
- "ככל אשר עשה דוד אביו" (פס' 3) – השוואה חיובית לדוד שנתפס כמלך מוצלח
- "בה' אלוהי ישראל בטח" (פס' 3) – בטח באל והלך בדרכיו
- "ואחריו לא היה כמוהו בכל מלכי יהודה ואשר היו לפניו" (פס' 3)- לא היה לפניו או אחריו, מלך בממלכת יהודה שפעל בחיוב כמותו.
- "וידבק בה' לא סר מאחריו" (פס' 6) – דבק באל ובדרכיו
- "וישמור מצוותיו אשר ציוה ה' את משה" (פס' 6) – שמר את מצוות האל, אשר נתן למשה
- "והיה ה' עמו בכל אשר יצא ישכיל" (פס' 7) – ה' שמר עליו וגרם לו להצליח בכל מעשיו

(2) ההצדקה לכך שחזקיהו כיתת את נחש הנחושת היא כי עד לימיו, בני ישראל נהגו לעבוד אותו ולייחס לו כוחות.

ב.

(1) הרמז לתעוזה של חזקיהו למרוד באשור הוא שה' היה עמו, שמר עליו ועזר לו להצליח בכל מעשיו "והיה ה' עמו בכל אשר יצא ישכיל"

(2) לדברי אמית, הסיכון במרד במלך אשור הינו מצור, חורבן הממלכה וגלות.

בפסוקים 5 – 8 מתואר חזקיהו כמצביא מוצלח ואמיץ, כמלך שהולך בדרכי האל וזוכה להגנה ממנו, כמלך שמצליח בכל מעשיו בזכות האל, ואילו לפי דברי אמית, חזקיהו מתואר כהרפתקן פוליטי שמסכן את ממלכתו.

ג.

(1) רבשקה מדבר על שבירת הבמות וריכוז הפולחן.

(2) לא. עמדתו של רבשקה לא עולה בקנה אחד עם העמדה של כותב ספר מלכים. רבשקה תופס את שבירת הבמות וריכוז הפולחן כחולשה של האל. לפי תפיסתו ככל שיש יותר מרכזי פולחן זה מעיד על אל עוצמתי יותר ואמונה חזקה יותר. ואילו הכותב מזכה את חזקיהו בהערכה חיובית בשל מעשה זה. הכותב גודל בריכוז פולחן.

ד.

(1) רבשקה מגלה ידיעות בתחום המדיני – הברית של ממלכת יהודה עם מצרים, שחברו יחדיו נגד אשור. "עתה הנה בטחת לך על משענת הקנה הרצוץ הזה על מצרים" (פס' 21)

בתחום הצבאי – לרבשקה יש מידע על סדרי הכוחות של צבא יהודה ואף צבא מצרים "...ואתנה לך אלפיים סוסים אם תוכל לתת לך רוכבים עליהם" (פס' 23)

(2) השורש המנחה בפסוקים 19 – 24 הוא ב.ט.ח.

רבשקה משתמש בו בנאומו בכדי לערער את ביטחון העם בכל מה שנראה היה להם כמובן מאליו.

שאלה מספר 2 – נבואה

א.

(1) **ארבעה פעלים (מפסוקים שונים):**

- "קראו" – פס' 2
- "קול קורא" – פס' 3
- "כי פי ה' דיבר" – פס' 5
- "קול אומר קרא" – פס' 6
- "מה אקרא" = פס' 6
- "הרימי" – פס' 9
- "הרימי בכוח קולך" – פס' 9

(2) הקול מבשר לעם על בוא ה' המושיע ועל בוא הגאולה הקרבה. "הנה אדני ה' בחזק יבוא וזרועו משלה לו הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו" (פס' 10) אָן "כרועה עדרו ירעה בזרועו יקבץ טלאים ובחיקו ישא עלות ינהל" (פס' 11)

ב.

(1) העם חושש מכך שלא סיים לרצות את עונשו. שהעונש עוד לא נגמר.

"...כי מלאה צבאה כי נרצה עונה כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה" (פס' 2)

(2) מפסוקים 3-5 ניתן ללמוד על חשש של העם מתלאות הדרך בחזרה מהגלות לארצם. "והיה העקוב למישור והרכסים לבקעה" (פס' 4)

מפסוקים 6 – 8 החשש שמתבטא הוא ייאוש של העם ותחושה שאין תקווה "יבש חציר נבץ ציץ...אכן חציר העם" (פס' 7)

ג.

(1) **שני מאפיינים של הרועה:**

- הרועה אוחז בזרועותיו את הטלאים הרכים [האל מתואר כרחום וחנון]
- האל מתואר כמנהיג שמוביל את העדר ומנהל אותו.

(2) המסר שמבקש הנביא להעביר באמצעות הדימוי של האל לרועה צאן - מוביל את עדרו, שומר עליו מפני טורפים, עוזר לחלשים ודואג לצורכיהם.

ד.

- (1) הטבע ישנה את פניו. ההרים והבקעות יהפכו למישור.
- (2) בבראשית, שמו של יעקב שונה לישראל. בישעיה העקב (=העקום) יהפוך להיות ישר. הדמיון מעיד על כך שמה שמעוות, שגוי או עקום יהפוך להיות נכון וישר.

שאלה מספר 3 – חכמה

א. שלוש דוגמאות - שאלות רטוריות שהאל עונה באמצעותן לאיוב: (יש להסביר במילים שלך כל שאלה)

- (ב) מי זה מחשיך עצה במליון בלי דעת:
- (ד) איפה היית בלי ארץ הגד אם ידעת בינה:
- (ה) מי שם ממדיה כי תדע או מי נטה עליה קו:
- (ו) על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה:
- (יב) המימיון צוית בקר ידעתה שחר {ידעתה השחר} מקמו:
- (יג) לאחז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה:
- (טז) הבאת עד נבכי ים ובחקר תהום התהלכת:
- (יז) הנגלו לך שערי מות ושערי צלמות תראה:
- (יח) התבוננת עד רחבי ארץ הגד אם ידעת כלה:
- (יט) אי זה הדרך? שכן אור וחשך אי זה מקמו:
- (כ) כי תקחנו אל גבולו וכי תבין נתיבות ביתו:

ב.

- (1) בראשית א' הבריאה מתוארת בצורה מופשטת. האל בורא את היס והיבשה במאמר פה. בניגוד לכך, בתיאור באיוב הוא מוחשי, היס כאילו נולד מתוך האל "מרחם יצא". בנוסף, בבראשית האל ממקם את המים בים ואת האדמה ביבשה. באיוב, על האל לשים מנעול ובריאח ולחוקק חוקים בכדי להגביל את היס.
- (2) הקטע בבראשית מדגיש את עליונות האל המתואר כמופשט. בנוסף ברור שהאל שולט בים ובטבע ולכן אין צורך להדגיש זאת.

או

הקטע באיוב מדגיש את עליונות האל על היס כי הוא יצר אותו, כי הוא שם לו חוקים וכי הוא מציב לו גבולות.

ג.

(1) בבראשית א' 28 מעמדו של האדם בעולם גבוה. הוא נברא לתוך עולם שהוכן עבורו והוא מקבל ברכה מהאל, לפיה הוא ישלוט על בע"ח. בניגוד לכך, בקטע מאיוב, האל דואג לכל פרט בטבע ולא רק לאדם "ארץ לא איש מדבר לא אדם בו"

(2) מעמד זה יכול להוות מענה לאיוב ולטענותיו כלפי האל בכך שדאגותיו של האל נתונות לניהול הטבע ולקיומו ולא רק לאדם ולצרכיו.

ד. איוב מבין שאין בהכרח תשובה הגיונית לטענותיו, אלא הן מובנות מתוך חוויה דתית – "...לכן הגדתי ולא אבין נפלאות ממני ולא אדע" – העולם עצום ובלתי נתפס בעיני האדם שמהווה פרט קטן במערכת. האדם לא יהיה מסוגל לעולם להבין את העולם ואת חוקי הטבע.

אפשרות נוספת – בפסוק 5 אומר איוב שעד עכשיו רק שמע על האל וההיכרות הייתה עקיפה. כעת, מש"ראה" אותו, כלומר הכיר אותו לעומק, הוא מבין עד כמה הוא אפסי אל מול האל. הוא "אפר ועפר" מול האל.

שאלה מספר 4 - בריאה וראשית האנושות

א.

(1) שלוש דוגמאות המבטאות הלל כלפי ה' (יש להסביר כל דוגמא במילים שלך):

▪ "ה' אלוהי גדלת מאוד"

▪ "הוד והדר גם לבשת"

▪ "עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט"

▪ "ייסד ארץ על מכונייה בל תימוט לעולם ועד"

▪ "מפרי מעשיך תשבע הארץ"

▪ וכן תתקבל כל דוגמא המתארת את האל כמי שברא את העולם המושלם.

(2) הלך הרוח של המשורר הוא התרגשות, התפעלות, התלהבות, הערצה כלפי האל העצום והכל-יכול שברא את העולם.

ב. דוגמאות לתכליתיות הבריאה:

- "המשלח מעיניים בנחלים בין הרים יהלכון" – ה' יצר נחלים שזורמים בין ההרים
- "ישקו כל חיתו שדי" – הנחלים משמשים כמקור מים לחיות השדה
- "עליהם עוף השמים ישכון" – העופות שוכנים בשמיים
- "מפרי מעשיך תשבע הארץ" – הבריאה מספקת את צורכי הקיום של הטבע
- "מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם" – יוצר מזון עבודת הבהמות והאנושות
- "אשר שם ציפורים יקננו חסידה ברושים ביתה" – על העצים מקננות הציפורים
- "הרים גבוהים ליעלים סלעים מחסה לשפנים" – לכל חיה סביבה מחייה הולמת את צרכיה
- "עשה ירח למועדים" – הירח מסמל את המועדים
- "שמש ידע מבואו" – השמש יודעת לאן לשקוע
- "תשת חושך ויהי לילה...תזרח השמש..." – יש מחזוריות בטבע. בלילה חיות הטרף יוצאות ואילו ביום הן רובצות והאדם יוצא לעבודתו

ג. בבראשית ג' 17 – 19 עונשו של האדם הוא שיאלץ לעבוד קשה לפרנסתו בכדי שהאדמה תצמיח לו מזון. "בזעת אפיך תאכל לחם". בתהילים ק"ד 14 – 15 האל מצמיח חציר בכדי שהאדם יעבד אותו ויפיק ממנו לחם, כך ישבע. "מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם...ולחם לבב אנוש יסעד".

ד. לפי המדרש, על האדם לבקש רחמים עבור החוטאים ולעודד אותם לחזור בתשובה. אז, העולם יהיה ריק מחטאים. לא יהיו עוד חטאים בעולם.

שאלה מספר 5 – סיפורי האבות

א.

- (1) הכינוי של עשו בפסוק 5 הוא "עשו בנו" כלומר יצחק אוהב במיוחד את עשו. הכינוי של יעקב בפסוק 6 "יעקב בנה", כלומר רבקה אוהבת במיוחד את יעקב.
- (2) דוגמא נוספת שמעידה שיצחק העדיף את עשו: "עשה לי מטעמים כאשר אהבתי... בעבור תברכך נפשי בטרם אמות". יצחק מבקש מעשו שייכן לו את האוכל שהוא כל כך אוהב ואז ייתן לו ברכה מול האל.
- דוגמא נוספת שמעידה שרבקה העדיפה את יעקב: בפסוקים 6 – 10 היא מנחה את יעקב איך לרמות את יצחק ולקבל את הברכה במקום עשו. בנוסף, בפסוק 13 היא מוכנה לספוג עונש/קללה שתבוא על יעקב, אם ייתפס בקלקלתו "עלי קללתך בני".

ב. שלושה חושים עליהם הסתמך יצחק וההטעיה של רבקה:

- טעם – רבקה מכינה ליצחק את האוכל שהיא יודעת שהוא אוהב (פסוק 9)
 - מישוש – רבקה מלבישה את יעקב בעור עיזים כדי שיהיה שעיר כמו עשו (פסוק 16)
 - ריח – רבקה מלבישה את יעקב בבגדי עשו כדי שיריח כמותו (פסוק 27)
- ג. בפרק כ"ז עשו מתואר כציד שצד את מזונו. לכן הפירוש המתאים הינו זה של רשב"ם לפי עשו יחיה בזכות כישרון הציד שלו.

ד.

(1) ראייה המרמזת על ביקורת כלפי התנהגותו של יעקב:

- יעקב נענש לפי עיקרון מידה כנגד מידה: הוא ניצל את העובדה שיצחק לא ראה טוב בשל זקנתו ואילו לבן ניצל את חשיכת הלילה כדי להחליף בין רחל ללאה. וגם, יעקב רימה את עשו וגם לבן רימה את יעקב.
- בנוסף, יעקב ניסה לשנות את הסדר הטבעי ולקבל זכות בכור למרות שהוא הצעיר. לבן אומר לו שלא נהוג אצלם לשנות את הסדר – הבת הצעירה לא יכולה להתחתן לפני הבכורה. בכך יש ביקורת כלפי מעשיו של יעקב.

(2) דוגמא לרמיזה לביקורת על יעקב:

- משתף פעולה עם אמו כדי לרמות את אביו הזקן ואחיו הבכור
- לא מביע ביקורת על מזימתה של אמו ומציית ללא סייג
- משקר במצח נחושה לאביו כשמזדהה בפירוש כעשו ואף מתרץ שהגיע מהר כי ה' עזר לו למצוא ציד במהירות.

פרק שני – קטע שלא נלמד

שאלה מספר 6

שתי דוגמאות לכך שלשבט יהודה תפקיד חשוב בכיבוש הארץ:

- "ויאמר ה' יהודה יעלה" (פס' 2) – כלומר לפי ה' שבט יהודה יצליח לכבוש
- "הנה נתתי את הארץ בידו" (פס' 2) – ה' יאפשר ליהודה לכבוש
- "ויעל יהודה ויתן ה'..." (פס' 4) – שבט יהודה עלה וה' אפשר להם לנצח
- "וילחמו בני יהודה בירושלים וילכדו אותה" (פס' 8) – בני יהודה כבשו את ירושלים
- "ויהי ה' את יהודה ויורש את ההר" (פס' 19) – ה' עזר ליהודה לכבוש
- וכן כל דוגמא אחרת המוכיחה את הכוח של יהודה.

שאלה מספר 7

- א. ראייה לאכזריות של אדני בזק בפסוק 7 – הוא קיצץ את בהונות ידיהם ורגליהם של 70 מלכים. "שבעים מלכים בהונות ידיהם ורגליהם מקוצצים היו מלקטים תחת שולחני".
- ב. אדני בזק מבין שקיצוץ בהונות ידיו ורגליו הם עונש מידה כנגד מידה על כך שעשה דבר דומה לשבעים התלמידים. פסוק 7 "ויאמר אדני בזק...כאשר עשיתי כן שילם לי אלוהים..."

שאלה מספר 8

- א. המעשה שבזכותו ניתנה עכסה לאישה לעתניאל הוא כיבוש קריית ספר.
- ב. עכסה לא הייתה מרוצה מהשטח שניתן לה מכון שהוא היה צחיח ודל במים.

שאלה מספר 9

הסתירה בין הפסוקים היא שלפי פסוק 8 בני שבט יהודה הצליחו לכבוש את ירושלים ואילו לפי פסוק 21 בני שבט בנימין לא הצליחו לכבוש את ירושלים מידי היבוסיים.